

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

на Красимира Георгиева Цуцуманова

редовен докторант към катедра „Музика“, Факултет по изкуствата

Югозападен университет „Неофит Рилски“

в докторска програма: Теория и практика на изпълнителското изкуство

в област на висшето образование: 8. Изкуства

по професионално направление: 8.3. Музикално и танцово изкуство

на тема: „Детският мюзикъл в творчеството на българските композитори

от втората половина на ХХ и началото на ХХІ век“ (Проблеми при

вокалната интерпретация от деца – изпълнители)

от проф. д-р Иванка Влаева

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Факултет по изкуствата

Катедра „Музика“

Дисертационният текст на Красимира Цуцуманова „Детският мюзикъл в творчеството на българските композитори от втората половина на ХХ и началото на ХХІ век“ (Проблеми при вокалната интерпретация от деца – изпълнители) изследва цялостно важна и актуална тема за българската музика. Тази тема не е била обект на цялостно изследване и в тази област няма много теоретични анализи. Затова дисертацията е безспорно навременна. Тя е необходима и поради наличието на изявен интерес към детския мюзикъл от страна на композитори, изпълнители и публика. Наблюденията ми върху програмите на много музикални институции в България през последните години показват, че именно детските мюзикли са сред най-устойчиво представените произведения от български композитори. Съществен за значимостта на дисертацията е и практико-приложният ракурс на изследването със специален акцент върху вокалната интерпретация от деца на избрани творби.

Красимира Цуцуманова е музикант с педагогически и диригентски опит, свързан и с реализация на произведения в областта на детския мюзикъл. След завършване на бакалавърска степен „Педагогика на обучението по музика“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“, тя получава магистърска степен по хорово дирижиране в НБУ и специализира в тази област в НМА „Проф. Панчо Владигеров“. От 2007 година има практика като учител по музика в общообразователното училище – в настоящия момент преподава музика в 91 Немска езикова гимназия „Проф. Константин Гълъбов“ в София, където е и диригент на училищния хор. Била е хормайстор на Хорова формация „Децата на Орфей“, а сега е диригент на Университетски хор за старинна музика, СУ „Св. Климент Охридски“, София. Има разнообразна артистична дейност в България, Германия и Австрия като диригент на различни състави (включително с изпълнение на мюзикъла на Филип Павлов „Пазачите не могат да вълшебстват“). През 2018 г. получава Годишна награда „Про култура“ за принос за развитието на достъпа на младите хора до култура, в категория „Гимназия“ (За възстановяването и развитието на хора към 91. НЕГ). Затова смятам, че натрупаният практически опит е още една предпоставка за избора на изследователската тема и нейното успешно разработване.

Дисертацията е структурирана в увод, три глави, изводи и заключение – 179 страници основен текст. Списъкът на използваната литература включва 83 източника – 6 страници, от които 6 на английски и немски език. Направени са 21 интервюта с български композитори и творци, които разширяват систематизираните гледни точки и рефлексии по темата на дисертацията. За разговорите са избрани музиканти, работещи в жанра на мюзикъла. Направени са 5 ценни приложения с таблици и нотни примери – 25 страници.

Точно са посочени предмет, цели и задачи на изследването. Представени са две основни групи методи на изследване – теоретични и практически. Ясно е формулирана работната хипотеза – допуска се, че в

изследвания период има мюзикъли за деца, които по различни причини остават неизвестни на музикалната общественост. Структурата на дисертацията е логична и стройно подредена.

В увода много уместно се поставя и анализира основен теоретичен въпрос – за многопосочните разбирания за жанра мюзикъл и терминологичното му определение. Добре е представена етимологията на термина мюзикъл и неговата употреба в българските условия през изследвания период. Обстойно се дискутират различни становища и гледни точки. Привлича се обширен материал относно жанровите характеристики. Правят се сравнения с други музикалносценични жанрове. Цитират се и се анализират различни жанрови определения на български и чуждестранни автори в речници и енциклопедични издания. Изяснено е разбирането за мюзикъл, използвано в дисертацията. Красимира Цуцуманова много коректно декларира, че в изследването се придържа към жанровите определения, които авторите на конкретен мюзикъл дават за собствената си творба.

Първа глава събира и анализира богата информация, която е свързана с предишни публикации за детски мюзикъли, създадени от български творци. За целта е направен ценен обзор на статии и рецензии в музикалния периодичен печат, написани в периода 1960-2018 година. Проследени са статиите в българските музикални издания „Българска музика”, „Българско музикознание”, „Музикални хоризонти”, в които са отразени някои от мюзикълите. Констатира се, че наличният брой публикации за детски мюзикъли в изброените списания са малко, представляват кратки отзиви и в тях се споменават конкретни реализирани изпълнения. Приноси в тази първа глава са: конкретизирането на композиторски имена, названия на творби, въпроси, които тези произведения поставят (относно композиционна структура, идеи, изпълнителска проблематика), имена на музиковеди, отразяващи тази тематика. Направеният обзор на литературните източници е много важен и

необходим подстъп към следващата част на изследването. Чрез изводите от задълбочения им анализ се потвърждава тезата, че темата за детските мюзикъли от български композитори не е достатъчно проучена и няма изследване за вокалната интерпретация в тях.

Втора глава се фокусира върху „Общ преглед на мюзикълите за деца, създадени от българските композитори през втората половина на ХХ и началото на ХХІ век“. Творчеството на 47 български автори, създали мюзикъли за деца, и 195 техни заглавия в този жанр са базата, върху която се правят съществени изводи. Чрез диаграми нагледно се обобщава интензивността в интереса на творците към изследвания жанр по десетилетия. Отбелязва се кулминацията в този процес през 80-те години на ХХ век и се открояват най-активно пишещите композитори в жанра. Върху базата на този материал Красимира Цуцуманова предлага класификация на мюзикълите за деца по два основни признака. Те са според възрастовата категория зрители/слушатели (в три възрастови групи в съответствие с психологически характеристики и с българската образователна система) и според вида на изпълнителския състав в тях (професионални изпълнители, деца актьори и смесена форма от първите два посочени). Приемам тази систематизация за стабилна основа при разглеждане на конкретните музикални творби. Тя дава практически насоки за възможен репертоарен избор и изпълнителска реализация на посочените мюзикъли. Много полезен за бъдещите изпълнители, педагози и публика е и направеният анализ на тематиката на творбите – фантастично-приказна и съвременна.

Третата глава е централна в изследването и основна за практическото приложение на дисертационния текст. В нея се анализират „Проблеми при вокалната интерпретация в избрани детски мюзикъли от български композитори“, което е ценен принос за представения текст. За детайлен прочит са избрани четири мюзикъла от композитори наши съвременници: „Законът на джунглата“ (Любомир Денев); „Пипи Дългото

чорапче” (Дора Драганова); „Пазачите не могат да вълшебстват” (Филип Павлов); „Денят на прошката” (Димитър Костанцалиев). Изследователският интерес на дисертанта откроява произведения, които не са били обект на теоретичен и изпълнителски анализ досега. Мотивите за селекцията им са няколко. Те се основават върху наличието на максимално пълна информация, ноти и аудиовизуален материал за композициите, липса на отделно научно изследване, както и възможността за разговори с композиторите за техния творчески процес и сценичната реализация на творбите им. Авторите са представители на няколко творчески генерации в българската музикална култура, както и на различни подходи към създаване на произведения в жанра. Творбите са композирани в периода от 80-те години на ХХ век до днес. Теоретичните и приложните резултати в тази част на дисертацията показват и личния изпълнителски опит на автора в областта на мюзикъла. В резултат на изследването е изведена важна проблематика, свързана с вокалната интерпретация на избраните творби. Анализират се подходите и трудностите при вокално-сценичната подготовка и интерпретацията на певците деца: по отношение на интонацията, метроритъма, темпото, словесния текст, както и с артикулацията, техниката на дишане, комплексния характер на музикално-танцовите и актьорските способности. Конкретизира се нейната свързаност с възрастта и уменията на певците. Направените изводи за четирите избрани произведения са ценни, във връзка с техни бъдещи изпълнения, но и като модел за работа с други творби в жанра.

Дисертационният текст ще е много полезен със своите резултати, за музикантите изпълнители, но и за теоретичното и за историческото разбиране на изследваната тема. Отделните части в дисертацията логично следват избраната тематика. Обемът, съдържанието и резултатите на изследването, заедно с публикациите по дисертационния труд напълно отговарят на минималните национални наукометрични показатели. Събран

е много ценен материал за произведения на български композитори в жанра мюзикъл. Логично са изведени и защитени систематизациите според изпълнителския състав и публиката, за която са предназначени мюзикълите. Интересно е наблюдението за „мономюзикъл“. Изводите са прецизни и убедителни. Езикът е ясен и точен. Умело се борави с използваните източници. Направени са много ценни и полезни диаграми, таблици, нотни приложения. Те придават нагледност и систематизират изложените факти. Поради изброените приноси смятам, че текстът, представен от Красимира Цуцуманова, е дисертабилен.

Авторефератът вярно, точно отразява и синтезира дисертационния текст. Направените публикации по темата са достатъчни, представят основните акценти в изследването и са авторски на докторанта. Препоръчвам осъществените 21 разговори с български композитори да бъдат публикувани, защото те са важен документ за развитието на мюзикълите за деца в България и за авторефлексията на творците към собствените им произведения в жанра.

В заключение ще обобщя, че дисертационният труд е иновационен, завършен по обем и съдържание и напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ. Текстът представя важна и актуална тема. Въведената проблематика следва логиката в изследване на поставените въпроси и задачи и потвърждава хипотезата. Приемам формулираните от докторанта научни приноси. Като отчитам актуалността на темата и приносите на дисертационния труд, предлагам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Красимира Георгиева Цуцуманова по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

София, 30 май 2020 г.

проф. д-р Иванка Влаева